

Fáradhatatlan harcos volt

2hh HONTI LAJOS SZÜLETÉSÉNEK 75. ÉVFORDULÓJÁN

A főváros XI. kerületének déli peremén, Albertfalva takaros, kertes háza között gyér forgalmú kis tér terül el. Neve sem volt sokáig, hacsak a nálunk szokatlan számnevet — 278. tér — nem tekintették valami eligazodást segítő névnek. Most a tér *Honti Lajos* nevét viseli, Névadója ma lenne 75 éves.

Szervezés, harc, börtön, szökés és újra csak szervezés, harc és börtön töltötte ki rövid életét.

A Tanácsközlársaság katonája

Kunszentmiklóson született 1900. február 25-én. Földnélküliek voltak a züléi, mint a magyar falvak lakóinak milliói. Pesterzsébeti kisiparosnál tanult szakmát. Hamar kapcsolatba került a szervezett munkásokkal. Amint megkapta segédlevelét, belépett az építőmunkások szakszervezetébe.

Szaktársaisal került a Tanácsközlársaság fegyveres védelmezőinek sorába. Harcainak emlékét nem őrzik visszaemlékezések, a sokáig féltve őrzött dokumentumok 1945 telén elégtek Nagyszombat utcai lakásukban. Anynyit tudunk bizonyosan, hogy a tanács hatalom leverése után a fiatal vöröskatonára a Héjjas-különítmény kezébe került, ahonnan egy barátja segítségével megszökött. Csehszlovákiába akart menekülni, de nem tudott átjutni a határon. Lovasberényben *Bedics Sándor* néven telepedett le.

Úgy vélte, hogy az urak előtt feledésbe merültek már forradalmi tettei, ezért két év eltelte után hazamerészkedett *Kunszentmiklósr*a. Elfogták. Másfél évet szabtak ki rá, amit a szegedi Csillagbörtönben töltött le.

Miután kiszabadult, még elszántabban állt a küzdőtársak sorába. Munkát kapott, a mozzalmi feladatokat pedig megkereste. Szaktársai tisztelték osztályhar-

cos, egyenes jellemét, s követték tetteiben. Részt vett minden bérharcban, a munkanélküliek „Munkát! Kenyeret!” követelő tüntetésében, az 1930. szeptember elsejei forradalmi tüntetésben.

Ebben az időben vették fel az illegális pártba. A párt egyik feladata volt abban az időben, hogy pozíciókat szerezzen a jobboldali vezetés alatt álló szakszervezetekben. *Honti Lajos* sikerrel oldotta meg ezt a pártmegbízást a MEMOSZ-ban, ahol hamarosan beválasztották a festőszakosztály vezetőségébe. Tagja volt az 1933-as festősztrájkot előkészítő bizottságnak és az építőipari sztrájkbizottságnak is.

Bérharcok, tüntetések

Régi harcostársa, *Vincze József* nyugdíjas így emlékezik a festősztrájk kirobbanására:

— Az előzetes agitáció hatására olyan tömegesen érkeztek a festők a MEMOSZ-házhoz, hogy az a rendőröknek is feltűnt. Semmit sem tehettek, mert a szakszervezet legális volt, a döntés pedig nagyon gyorsan megszületett, így idejük sem lehetett rá. Olyan sokan voltunk, hogy a Somogyi-Bacsó terembe be sem fértünk mindannyian. Agitációnk nyomán a szaktársak már a sztrájk mellett döntöttek magukban, azt csak ki kellett mondani. A központ hivatalos kiküldötte ellenállt — nem is említem a nevét, hiszen később jól együtt tudtunk vele működni —, felállt az asztalra, s fenyegetően kérdezte: Ki vállalja a felelősséget ezért a sztrájkért!? — *Mi vállaljuk!* — zúgott a válasz. A döntés megszületett. *Egy-ségünk lefegyverezte a munkálatok ellenállását, s a 40 filléres órabért, 60—70 fillérré kényszerültek felemelni.*

Honti Lajos küzdőképessége, az illegális munkában mutatott

konspirációs készsége, bátorsága az illegális párt Központi Bizottságában is elismerést nyert; a párt egyik képviselője volt a Kommunista Internacionálé 1935 július-augusztusában, Moszkvában megtartott VII. kongresszusán.

Más névre szóló útlevelel, Bécsen keresztül utazott a Szovjetunióba. Utazásáról csak a legilletékesebb felső kapcsolatai tudtak.

Vincze József elmondja:

— Hónapokra eltűnt, senki sem tudta, hol, merre jár. Igaz, az illegális törvényei szerint nem is firtatta senki a mieink közül. Tél volt, mire újra láttuk. Nyugodt, bizakodó volt, mint régebben is, talán gyakrabban tetszett elgondolkozónak, a munkában, szervezésben, harcban viszont még keményebb volt. Tudtunk az Internacionálé lezajlott kongresszusáról, munkánkat is aszerint végeztük, de csak 1942-ben, a börtönben, mondta meg, hogy járt Moszkvában.

— Úgy búcsúzott el, mint máskor, ha hosszabb időre elutazott — emlékezik *Honti Lajos* özvegye. — Csak azt mondta, hogy most hosszabb ideig lesz távol. El akartam kísérni a pályaudvarra, de csak azt engedte meg, hogy elmenjek vele a Garai piacig, a karom kosárral, mintha a piacra mennék. Már otthon elköszöntünk egymástól, az utcán nem lehetett. Magam maradtam hosszú hónapokra, alig volt kitarásom. Barátok, ismerősök és idegenek is érdeklődtek iránta, mindenkinek mondtam valamit. Az igazat magam sem tudtam. A munkába tettem, meg kellett is a pénz. A Ganz Villanyba jártam takarítani. Ott dolgoztam azon a téli napon is, amikor szóltak, hogy idegenek keresnek lent. Két, kis testes ember keresett. Nem ismertem rá azonnal. *Lajos* csak 164 cm magas volt, s mivel húsz

kilót hízott Moszkvában, valóság-
gal kigömbölyödött. Útjáról egy
szót sem szót. Hogy Moszkvában
volt, csak később tudtam meg.

Börtönben

A háború kirobbanása után a kommunisták munkája kiszélesedett. Feladatuk lett a nemzeti erők összefogása, a háborúellenes erők vezetése. Honti Lajosnak is jelentős szerepe volt a Magyar Történelmi Emlékbizottság akcióinak szervezésében.

1942 tavaszán kezdődtek meg a nagy lebukások a munkásszervezetekben, így a szakszervezetekben is. Honti Lajos pártutasításra vidékre utazott, *Balatonzamárdiban*, majd *Tihanyban* dolgozott.

Az ötvegy iratai közül előkerül egy Tihanyban feladott levelezőlap. Honti Lajos írta. A feleség megrémült, üzent, hogy utazzon el Vas megyei rokonaikhoz, de, hogy a figyelmeztetés el ne kerülje férjét, maga is elutazott Zamárdiba, a korábban megbeszélt találkahelyre. Nem tudta akkor még, hogy követik.

— Zamárdiban tűnt fel a két úr, különösen azért, mert jól megnéztek maguknak, mielőtt a vonatról leszálltam. Gyanút fogtam. Bőröndömet letettem az ajtó mellé, s előre engedtem őket. Amikor leszálltam, láttam a férjemet, idejében elfordítottam a fejemet, hogy ne közelítsen. Ezt még egyszer megismételtem, míg az utasok eltávoztak, s velük férjem is. Azután leültem egy padra keservesen sírtam — nem volt nehéz. Odaküldtek az urak hozzám egy vasutast, hogy faggasson ki. Én felelgettem. A lényeg az volt, hogy itt lett volna találkám a férjemmel, de nem jött el. Vissza utaztam Pestre. Férjemet mégis elfogták; az országos körözés alapján a csendőrök.

Vincze József nem tudott Honti és más elvtársai lebukásáról. A börtönbeli találkozásra így emlékezik:

— Olyan hírt kaptam, hogy a lebukások megszűntek, ezért lemondtam arról a tervemről, hogy átmenjek a Felvidékre. Alig nyu-

godtam meg, éjjel törtek rám a nyomozók. Az úton még kedélyeskedtek is, ám odabent kiadós verést kaptam sorozatban. Mivel elvtársaim lebukásáról nem tudtam, egyetlen névre sem emlékeztem. A ki tudja hányadik verésnél az egyik vállató ezt mondta társának: „Ez hagyja magát agyonverni. Menj, hívd be a többieket!” Akkor behozták az özszevert *Hontit*, *Molnár Imrét*, *Mendli Lajost*, *Kern Józsefet*, *Neickli Jánost* és *Csongrádi Bélát*.

Honti Lajos öt évet kapott, én másfelet. A börtönben cellatársak voltunk, hárman alkottunk egy kollektívát. A harmadik *Fehér Gyula* volt. Ott mondta egyszer Honti Lajos a kápolnában végzett festőmunka közben, hogy ő járt a Szovjetunióban. Sokat beszélt a szovjet rendről, a szocializmusról, a mi jövőnkről.

Az utolsó sorok

A Vincze házaspár volt olyan kedves, hogy eljött velem az ötvegy lakására. Margitka — így hívta mindig a férje egymás közt és mások előtt is — úgy fogadta őket, mint régi, kedves barátait.

Margitka leveleket vett elő Honti Lajos szálkás, ceruzával rótt soraival, amelyekbe vastagon szántott a cenzor fekete tusa. Az egyikből, az utolsóik egyikéből Margitka engedélyével idézek:

„*Kedves Kis Anyukám! Nagyon sajnálom, hogy megint csak egy ilyen rövid, pár sort írhatok, de nem az én hibám, nem kaptam mást... még egyszer nagyon, de nagyon sok, boldog születésnapot kívánok neked. Reméljük, hogy a többi valóban boldog lesz.*”

Ez a levél 1944 áprilisában kelt a Margit körúti fegyházban. Honti Lajos nem élte meg felesége következő születésnapját, talán a sajátját sem. November 4-én elvitték a komáromi Csillag-erődbe. Onnan még egyszer írt. A foglyokat november 11-én elszállították Dachaubá, a náci hírhedt megsemmisítő lágerébe... S Honti Lajos nem tért vissza.

Tóth Pál